

ÄMNESDEL VIKINGAÅSENS SKOLA

SAMHÄLLSKUNSKAP åk 5

SAMHÄLLSKUNSKAP

Läroämnets övergripande syfte åk 5-6

Uppdraget i undervisningen i samhällskunskap är att stöda elevens utveckling till en aktiv, ansvarsfull och engagerad medborgare. Eleven ska vägledas att följa med aktuella händelser i sin närmiljö och i världen. Syftet är att eleven genom kunskap om och förståelse för samhällets lagar och normsystem ska bli medveten om sina demokratiska rättigheter och skyldigheter. Eleven ska uppmuntras att se sin egen roll i samhället och att vilja påverka.

Eleven ska utveckla förståelse för sina egna och andra människors levnadsvillkor, betydelsen av jämställdhet och mänskliga rättigheter. Eleven ska få insikt i hur olika intressen och åsikter uppstår och kommer till uttryck samt hur olika aktörer påverkar samhällsutvecklingen. Undervisningen i samhällskunskap ska ha ett normmedvetet förhållningssätt och belysa samhällsutvecklingen och samhällsstrukturer ur olika perspektiv. Undervisningen ska bidra till att främja jämlikhet, jämställdhet och gemenskap samt lyfta värdet av mångfald.

I undervisningen i samhällskunskap ska eleven handledas att följa med aktuella frågor och händelser samt reflektera kring dessa. Eleven ska lära sig att söka och kritiskt bedöma information producerad av olika slags aktörer och att tillämpa informationen i olika situationer.

Undervisningen ska ge eleven förutsättningar att se samhällsfrågor ur olika perspektiv. Eleven ska ges möjlighet att utveckla en helhetssyn där sociala, ekonomiska, miljömässiga, rättsliga, mediala och politiska aspekter är centrala. Eleven ska ges möjlighet att utveckla förståelse för frågor om arbetsliv, resurser och hållbar utveckling. Undervisningen ska även ge insikter i Ålands särställning som ett självstyrt, enspråkigt och demilitariserat landskap.

Riktlinjer och arbetsupplägg för åk 5-6

I årskurserna 5-6 ligger tyngdpunkten i undervisningen på att ge eleven grundläggande förståelse för samhällsstrukturer och att se sin egen roll i samhället. Eleven ska uppmuntras att lyssna på andra samt uttrycka och motivera sina egna åsikter. Eleven ska få träna sådana färdigheter som behövs vid beslutsfattande och påverkan både i skolan och med aktörer i sin närmiljö. Undervisningen ska introducera eleven till entreprenörskap och arbetslivet i närmiljön. Eleven ska även utveckla grundläggande kunskaper i privatekonomi och ansvarsfull konsumtion.

Lärmiljöerna ska vara mångsidiga och omfattar förutom den fysiska miljön även sociala situationer och sammanhang samt digitala miljöer. Användning av interaktiva, upplevelsebaserade och konkreta arbetssätt uppmuntras, till exempel diskussioner, debatter och drama. Eleven ska få möjlighet att öva sig att samverka, delta och påverka i närsamhället både självständigt och tillsammans med andra. Funktionella metoder där eleven erbjuds fysisk aktivitet, delaktighet och interaktion uppmuntras i undervisningen. Samarbete med aktörer i närsamhället och internationellt utbyte uppmuntras.

Samhällskunskap

Eleven ska få stöd för att söka, förstå och tillämpa sådan information om samhälle och ekonomi som har betydelse för eleven. Ett språkutvecklande arbetssätt ska användas och digitala verktyg ska integreras i undervisningen på ett naturligt sätt.

En helhetsskapande undervisning genom bland annat ämnesövergripande samarbete uppmuntras. Inom alla delområden ska undervisningen belysas även från ett åländskt perspektiv.

Centralt innehåll för åk 5-6

Familjen och närsamhället

Eleven får grundläggande insikt i hur samhället fungerar. Eleven uppmuntras att reflektera över hur var och en själv kan vara aktiv och påverka i närmiljön.

- elevens familj och närmiljö
- trygghet och trivsel
- introduktion till social hållbarhet
- praktiska medborgarfärdigheter i dagens samhälle
- trafikkunskap och -säkerhet

Ett demokratiskt samhälle

Eleven får kunskap om demokratins grundprinciper och värderingar. Eleven får en grundläggande kunskap om samhällets struktur.

- mänskliga rättigheter, jämlikhet och jämställdhet
- barnkonventionen
- mångfald och minoritetsgrupper
- introduktion till demokratiska processer
- grundläggande kunskap om kommun, landskap och stat
- grundläggande kunskap om Ålands självstyrelse och demilitarisering
- elevpåverkan

Ekonomi och konsumtion

Eleven introduceras till privatekonomi och hållbar konsumtion. Eleven får kunskap om ekonomisk verksamhet i närmiljön via företag, arbetsplatser och serviceproducenter.

- den egna ekonomin
- grunderna till det samhällsekonomiska kretsloppet
- grunderna till hållbar konsumtion och konsekvenstänkande

Informationssamhället

Eleven ska utveckla grundläggande kunskaper om informationshantering. Eleven ges möjlighet att reflektera över medias påverkan på individ och samhälle. Eleven ska ges möjlighet att värdera och reflektera över olika källors tillförlitlighet. Eleven ska utveckla förståelse för ämnesspecifika ord och begrepp.

- goda nätvanor och nätsäkerhet
- säker hantering av personuppgifter

Samhällskunskap

- introduktion till upphovsrätt
- informationssökning i olika källor
- källkritik

Lag och rätt

Eleven introduceras till samhällets rättsväsende.

- rättigheter och skyldigheter
- regler och lagar i skolan och närsamhället

Mål, kompetenser och kunskapskriterier för åk 5-6

I undervisningen i samhällskunskap ska bedömningen vara handledande och sporrande. Bedömningen och återkopplingen ska vara mångsidig, konkret och utveckla elevens förmåga att lära sig. Genom formativa arbetsätt blir bedömningen en naturlig del av läroprocessen.

Bedömning av arbetet ingår som en del av bedömningen i alla läroämnen. Elevens arbete och inställning ska beaktas när vitsord bildas och kan till viss del påverka bedömningen både höjande och sänkande. Följande bör beaktas:

- aktivitet och deltagande vid genomgångar och diskussioner
- självständigt arbete enligt instruktioner
- ansvar för hemuppgifter och material.

I årskurserna 5-6 är det specifika uppdraget för undervisningen i samhällskunskap:

- att utveckla elevens intresse och nyfikenhet för de olika delområdena i samhällskunskap
- att utveckla elevens förståelse för samhällsstrukturer
- att utveckla elevens grundläggande förståelse för källkritik och källtillit
- att utveckla elevens vilja att påverka och vara delaktig.

Undervisningsmål	Lärandemål	Kompetens som anknyter till målet	Kriterier för vitsordet 5 vid slutet av åk 6	Kriterier för vitsordet 8 vid slutet av åk 6	Kriterier för vitsordet 10 vid slutet av åk 6 (utöver att eleven uppnår kriterierna för vitsordet 8 så krävs följande)
Utveckla elevens intresse för det omgivande samhället och för samhällskunskap som vetenskap.	Eleven utvecklar intresse för det omgivande samhället och för samhällskunskap som vetenskap.	E, H		<i>Intresse utvärderas men används inte som grund för bedömning.</i>	

Samhällskunskap

Stöda eleven att träna sin etiska omdömesförmåga i olika samhälleliga frågor.	Eleven utvecklar etisk omdömesförmåga i olika samhälleliga frågor.	B, F, H		<i>Etisk förståelse och omdömesförmåga utvärderas men används inte som grund för bedömning.</i>	
Synliggöra elevens lärandeprocess genom att låta eleven ställa upp mål för sitt lärande samt skapa möjlighet för självutvärdering och kamratrespons.	Eleven utvecklar förmåga att utvärdera sitt lärande.	B, C, E		<i>Självutvärdering och kamratrespons används inte som grund för bedömning.</i>	
Familjen och närsamhället					
Handleda eleven att få en förståelse för frågor som berör social hållbarhet.	Eleven utvecklar förståelse för frågor som berör social hållbarhet.	E, H	Eleven deltar i samtal kring elevnära frågor gällande social hållbarhet.	Eleven kan ta ställning gällande social hållbarhet i närmiljön.	Eleven kan motivera ställningstaganden gällande social hållbarhet.
Handleda eleven att utveckla kunskap om trafikregler och –säkerhet.	Eleven utvecklar kunskap om trafikregler och –säkerhet.	A, H	Eleven känner till de viktigaste trafikmärkena och –reglerna.	Eleven har en förståelse för sambandet mellan regler och säkerhet i trafiken.	Eleven kan motivera varför det är viktigt med regler för trafik- och säkerhet.
Ett demokratiskt samhälle					
Undervisningsmål	Lärandemål	Kompetens	Kriterier för vitsordet 5 vid slutet av åk 6	Kriterier för vitsordet 8 vid slutet av åk 6	Kriterier för vitsordet 10 vid slutet av åk 6
Uppmuntra eleven att träna grundläggande demokratisk kompetens och att diskutera olika åsikter konstruktivt.	Eleven utvecklar en grundläggande demokratisk kompetens och förmåga att diskutera olika åsikter konstruktivt.	B, G, H	Eleven kan beskriva demokratiska processer i elevnära sammanhang.	Eleven deltar aktivt i demokratiska processer, kan beskriva demokratiska principer.	Eleven kan diskutera konstruktivt och motivera sina åsikter med underbyggda argument.
Handleda eleven att förstå betydelsen av de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen.	Eleven utvecklar förståelse för betydelsen av de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen.	H	Eleven känner till barnkonventionen.	Eleven kan motivera varför de mänskliga rättigheterna är betydelsefulla och kan delvis beskriva vad	Eleven kan reflektera över barnkonventionens betydelse och värde i olika delar av världen.

Samhällskunskap

				barnkonventionen innebär.	
Handleda eleven att förstå betydelsen av jämlikhet och jämställdhet i ett mångkulturellt samhälle på ett fördomsfritt sätt.	Eleven utvecklar förståelse för betydelsen av jämlikhet och jämställdhet i ett mångkulturellt samhälle.	E, F, H	Eleven kan beskriva vad ett mångkulturellt samhälle innebär.	Eleven kan beskriva begreppen minoritet och majoritet.	Eleven kan diskutera minoriteters ställning i samhället.
Handleda eleven att förstå hur samhället är uppbyggt och skillnaden mellan stat, landskap och kommun.	Eleven utvecklar förståelse för hur samhället är uppbyggt och skillnaden mellan stat och kommun.	H	Eleven känner till vissa av kommunens uppgifter.	Eleven kan förklara skillnaden mellan kommun och stat.	Eleven ser samband och kan beskriva förhållandet mellan kommun, landskap och stat.
Vägleda eleven att få grundläggande kunskap om bakgrund och struktur för Ålands självstyrelse och demilitarisering.	Eleven utvecklar förståelse för Ålands självstyrelse.	F, H	Eleven kan beskriva självstyrelsen i stora drag.	Eleven kan beskriva Ålands självstyrelse och demilitarisering.	Eleven kan reflektera kring bakgrund och struktur för Ålands självstyrelse och demilitarisering.
Ekonomi och konsumtion					
Undervisningsmål	Lärandemål	Kompetens	Kriterier för vitsordet 5 vid slutet av åk 6	Kriterier för vitsordet 8 vid slutet av åk 6	Kriterier för vitsordet 10 vid slutet av åk 6
Hjälpa eleven att inse betydelsen av arbete och entreprenörskap i närmiljön genom kontakt med lokala företag.	Eleven utvecklar förståelse för betydelsen av arbete och entreprenörskap i närmiljön.	A, C, G, H	Eleven kan beskriva några yrken.	Eleven kan i stora drag beskriva näringslivets betydelse i närsamhället.	Eleven kan ge exempel på betydelsen av arbete och entreprenörskap för att garantera ett fungerande samhälle.
Handleda eleven att förstå det grundläggande ekonomiska kretsloppet.	Eleven utvecklar förståelse för det grundläggande ekonomiska kretsloppet.	C, H	Eleven kan ge exempel på vad skattepengar används till.	Eleven kan beskriva vad skatt är.	Eleven kan beskriva det grundläggande ekonomiska kretsloppet.
Handleda eleven att förstå grunderna för sin egen	Eleven utvecklar förståelse för privatekonomi.	C	Eleven kan med handledning ta reda på priser och	Eleven har en grundläggande förståelse för	Eleven kan beskriva konsekvenser

Samhällskunskap

penninganvändning och hållbara konsumtionsval samt öva färdigheter som anknyter till dem.			kostnader i det egna livet.	privatekonomi och det egna ansvaret vid konsumtionsval.	av olika konsumtionsval.
Informationssamhället					
Undervisningsmål	Lärandemål	Kompetens	Kriterier för vitsordet 5 vid slutet av åk 6	Kriterier för vitsordet 8 vid slutet av åk 6	Kriterier för vitsordet 10 vid slutet av åk 6
Handleda eleven att analysera medias roll och betydelse i samhället.	Eleven utvecklar förmåga att analysera medias roll och betydelse i samhället.	A, B, D	Eleven kan ge exempel på olika medier.	Eleven förstår att medier kan användas för att påverka.	Eleven kan förklara och analysera hur medier kan utnyttjas för att påverka.
Handleda eleven att förstå att information om samhällsfrågor som produceras av olika aktörer förmedlar olika värden och perspektiv och har olika syften.	Eleven utvecklar förståelse för att olika aktörers syften påverkar hur information vinklas.	A, B, E, F	Eleven kan med handledning förstå att samhällsfrågor kan vinklas på olika sätt.	Eleven kan beskriva olika aktörers syften.	Eleven kan jämföra och motivera skillnader mellan information från olika aktörer.
Handleda eleven att förstå vikten av nätetikett och träna sig i medieanvändning på ett säkert och samhällsmedvetet sätt.	Eleven utvecklar förståelse för vikten av nätetikett och kan använda media på ett säkert och samhällsmedvetet sätt.	A, C, D, H	Eleven har grundläggande förståelse för nätetikett.	Eleven kan beskriva grundprinciper för säkerhet gällande medieanvändning.	Eleven kan reflektera över sin egen nätanvändning.
Handleda eleven att tolka information, enkel statistik och framställningar genom ett källkritiskt förhållningssätt.	Eleven utvecklar förmåga att tolka statistik och framställningar samt källkritiskt tänkande.	A, B, C, D, E, H	Kunskap och förståelse om källkritik, källtillit och informationssökning är medborgerlig kompetens som varje elev har rätt till. Därmed bedöms målet i åk 3-6 endast som uppnått eller inte. För uppnådda kunskaper har eleven förmåga att hitta information ur givna källor och grundläggande förståelse för att källor har olika tillförlitlighet.		
Lag och rätt					
Undervisningsmål	Lärandemål	Kompetens	Kriterier för vitsordet 5 vid slutet av åk 6	Kriterier för vitsordet 8 vid slutet av åk 6	Kriterier för vitsordet 10 vid slutet av åk 6
Handleda eleven att känna till grunderna för rättssystemet samt stöda eleven att uppfatta sig själv	Eleven utvecklar förståelse för grunderna för rättssystemet.	E, F, H	Eleven känner till regler och lagar i skolan och samhället.	Eleven kan motivera varför ett rättsväsende behövs i samhället.	Eleven kan förklara skillnaden mellan sociala

Samhällskunskap

som en individ och medlem i olika grupper.					normer och lagar.
--	--	--	--	--	-------------------